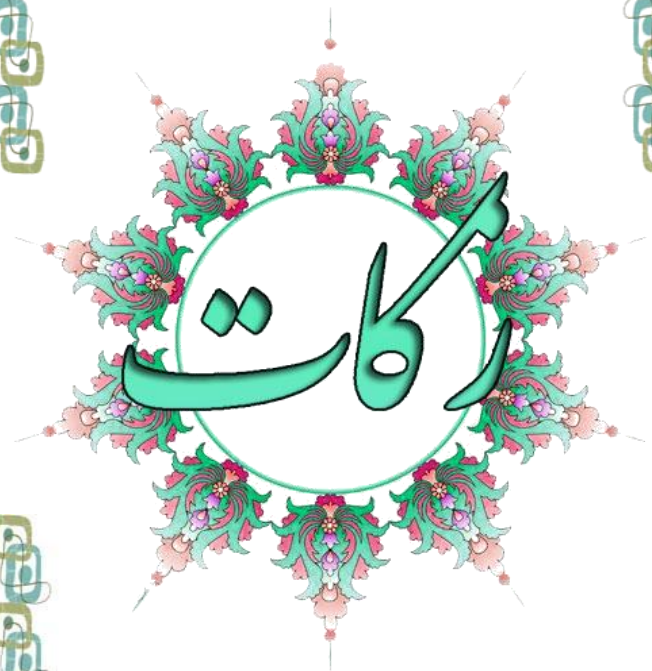

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سلسله احكام اسلامي ۱۱

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله رب العالمين و الصلاة و السلام على
رسول الله و على آله و اصحابه الى يوم الدين و
اما بعد :

زکات یکی از ارکان اسلام است، که شخص توانگر بدون پرداخت زکات اسلامش کامل نمی شود، رسول الله صلی الله علیه وسلم می فرماید: « بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ: شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، وَإِقَامِ الصَّلَاةِ، وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ، وَحَجِّ الْبَيْتِ، وَصَوْمِ رَمَضَانَ » روایت بخاری و مسلم. «اسلام بر پنج اصل بنا نهاده شده است: شهادت دادن به اینکه نیست معبودی که شایسته پرستش باشد بحق مگر الله، و اینکه محمد ص فرستاده خداست، و نمازگزاردن، و دادن زکات، و رفتن بسوی خانه خدا برای ادای حج و عمره، و روزه رمضان گرفتن». و چنانچه کسی وجوب زکات را انکار نماید کافر و مرتد شناخته می شود.

و همچنین اگر فردی در پرداخت آن بخل ورزد و یا کامل پرداخت ننماید مستحق عذاب خداوند خواهد شد، خداوند می فرماید: «وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ يَبْخُلُونَ بِمَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ هُوَ خَيْرًا لَّهُمْ بَلْ هُوَ شَرٌّ لَهُمْ سَيُطَوَّقُونَ مَا نَخَلُوا بِهِ يَوْمَ الْقِيَمَةِ ۗ وَلِلَّهِ مِيرَاثُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ۗ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ » [آل عمران: ۷۵]

[آل عمران: ۷۵]

یعنی: «آنان که نسبت به آنچه خدا از فضل خویش به آنان عطا فرموده بخل می ورزند، گمان نکنند که این کار به سود آنها است، بلکه برای آنها شر است؛ بزودی در روز قیامت آنچه را در باره آن بخل ورزید مانند طوق گردنشان می شود و میراث آسمانها و زمین از آن خداست، و خداوند، از آنچه انجام می دهید، آگاه است».

و می فرماید: «وَالَّذِينَ يَكْنِزُونَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ وَلَا يَنْفِقُونَهَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ﴿۳۴﴾ يَوْمَ تُحْمَىٰ عَلَيْهَا فِي نَارِ جَهَنَّمَ فُتَكُوتُ بِهِمَا جِبَاهُهُمْ وَجُفُوهُمْ وَظُهُورُهُمْ ۖ هَذَا مَا كَنْزْتُمْ لِأَنْفُسِكُمْ فَذُوقُوا مَا كُنْتُمْ تَكْنِزُونَ ﴿۳۵﴾ [التوبة: ۳۴-۳۵]

یعنی: «و مردمی که زر و سیم را می اندوزند، و آن را در راه خدا انفاق نمی کنند، به عذابی دردناک بشارتشان ده، روزی که آن زر و سیم در آتش جهنم گداخته شود، و پیشانی و پهلو و پشت آنها با آن داغ کرده شود، و گفته شود: اینست آنچه اندوخته کردید برای خویش، پس بچشید سزای آنچه اندوختید». در صحیح بخاری آمده است که پیامبر ﷺ فرمودند: « مَنْ آتَاهُ اللَّهُ مَالًا فَلَمْ يُؤَدِّ زَكَاتَهُ، مُثِّلَ لَهُ مَالُهُ شَجَاعًا أَقْرَعَ، لَهُ زَبَيَّتَانِ يُطَوَّقُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، يَأْخُذُ بِلَهْزِمَتَيْهِ - يَعْنِي

بِشَدَقَتِيهِ - يَقُولُ: أَنَا مَالِكٌ أَنَا كُنْتُكَ » روایت بخاری و مسلم.

یعنی: «کسیکه خداوند به او مالی عطا فرماید و زکاتش را ندهد، روز قیامت آن مال بصورت مارک چلی که دو نقطه سیاه بر روی چشم دارد ظاهر می‌شود، و دور گردنش می‌پیچد سپس استخوان بیخ دو گوشش را

می‌گیرد و می‌گوید: من مال تو ام من گنج تو ام». همچنین امام مسلم روایت می‌کند که پیامبر ﷺ فرمودند: «مَا مِنْ

صَاحِبٍ ذَهَبٍ وَلَا فِضَّةٍ لَا يُوَدِّي مِنْهَا حَقَّهَا إِلَّا إِذَا كَانَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ صَفَّحَتْ لَهُ صَفَائِحَ مِنْ نَارٍ فَأُحْمِيَ عَلَيْهَا فِي نَارِ جَهَنَّمَ فَيُكْوَى بِهَا جَنْبُهُ وَجَبِينُهُ وَظَهْرُهُ، كُلَّمَا بَرَدَتْ أُعِيدَتْ لَهُ فِي يَوْمٍ كَانَ مَقْدَارُهُ خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ حَتَّى يُقْضَى بَيْنَ الْعِبَادِ». «هر دارنده طلا و نقره‌ای که حق آن (زکاتش) را

پرداخت نکند، روز قیامت برایش قطعه‌های ی از آتش ساخته می‌شود که در آتش جهنم داغ می‌گردد، و پهلوی و پیشانی و پشتش با آن داغ کرده شود، و چون سرد شود دوباره داغ کرده شود، در آن روزی که به اندازه پنجاه هزارسال است، تا در میان بندگان حکم صورت گیرد».

زکات دارای فوائد دینی، تربیتی، و اجتماعیست که بشرح زیر است:

الف) فوائد دینی که از آن جمله است:

۱) به انجام رسیدن یکی از ارکان اسلام که سعادت دنیا و آخرت انسان در گرو آن است.

۲) تقرب جستن به خداوند و افزوده شدن ایمان، که انجام هر عبادتی این نتیجه را به همراه خواهد داشت.

بدست آوردن ثوابی بزرگ، خداوند می‌فرماید: ﴿يَمْحَقُ

اللَّهُ الْرَبْوَاءَ وَيُزَيِّبُ الصَّدَقَاتِ﴾ [البقرة: ۲۷۶] یعنی: «خداوند ربا را نابود می‌کند، و صدقات را افزونی می‌بخشد».

و می‌فرماید: ﴿وَمَا آتَيْتُم مِّن رِّبَا لَّيْرُبُوا فِي أَمْوَالِ النَّاسِ

فَلَا يَرْبُوا عِنْدَ اللَّهِ ۖ وَمَا آتَيْتُم مِّن زَكَاةٍ تُرِيدُونَ وَجْهَ

اللَّهِ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُضْعِفُونَ﴾ [الروم: ۳۹] یعنی: «و آنچه

داده باشید از راه ربا برای اینکه با مال مردم به مال خود

ببفزائید نزد خدا زیاد نخواهد شد و آنچه را که از زکات

لوجه الله بدهید، پس اینگونه کسانی دارای پاداش

مضاعفند».

و رسول الله ﷺ می‌فرماید: «مَنْ تَصَدَّقَ بِعَدَلٍ تَمَرَهُ

مِنْ كَسْبٍ طَيِّبٍ - وَلَا يَقْبَلُ اللَّهُ إِلَّا الطَّيِّبَ - وَإِنَّ

اللَّهَ يَتَقَبَّلُهَا بِمِمينِهِ، ثُمَّ يَرْبِّيْهَا لِصَاحِبِهِ كَمَا يَرْبِّيْ

أَحَدَكُمْ فَلَوْهُ حَتَّى تَكُونَ مِثْلَ الْجَبَلِ» روایت

بخاری و مسلم. یعنی: «کسیکه به اندازه خرمائی از کسب

حلال صدقه دهد، و خداوند جز پاک (حلال) را

نمی‌پذیرد، همانا خداوند آن را با دست راستش پذیرفته و

آنها برای صاحبش پرورش می‌دهد، همچنانکه یکی از

شما کره اسب خود را پرورش می‌دهد، تا اینکه مثل کره

بزرگ شود».

۴- پرداخت زکات گناهان را پاک می‌کند. رسول الله ﷺ

می‌فرماید: «وَالصَّدَقَةُ تُطْفِئُ الْخَطِيئَةَ كَمَا

يُطْفِئُ الْمَاءُ النَّارَ» روایت ترمذی. یعنی: «و صدقه گناه

را خاموش می‌سازد همچنانکه آب آتش را خاموش

می‌کند». کلمه صدقه در اینجا به زکات نیز تعبیر می‌شود.

ب- فوائد تربیتی زکات:

۱- با پرداخت زکات انسان خود را در صف سخاوتمندان

قرار می‌دهد.

۲- ایجاد مهر و محبت نسبت به محتاجین، زیرا که انسان

قبل از پرداخت زکات دلش بحال فقیر می‌سوزد، سپس

در حال رحم و مهر و محبت زکات را تقدیم مستمند

می‌کند.

۳- کسب محبوبیت نزد دی‌گران، و طبیعی است که انسان

هرچه بیشتر به دیگران خدمت نماید نزد آنان محبوبتر

می‌گردد، و پرداخت زکات خود نوعی خدمت به مردم

است.

۴- با ادای فریضه زکات خصلت بخل از انسان زدوده می شود، خداوند می فرماید: ﴿ خُذْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِمْ بِهَا ﴾ [التوبه: ۱۰۳] یعنی: «از مالهایشان صدقه ای بگیر تا ایشان را با آن پاک گردانی و پ رورش دهی».

ج - فوائد اجتماعی زکات:

۱- نیاز فقرا که در بیشتر کشورها، طبقه اکثریت جامعه را تشکیل می دهند بر طرف می سازد.

۲- جامعه اسلامی را قدرتمند و سرافراز می نماید، لذا صرف زکات برای جهاد در راه خدا یکی از مصارف هشتگانه زکات است.

۳- حقد و حسد را از دل های فقرا نسبت به توانگ ران از بین می برد، زیرا که مشاهده فقیر به منحصر بودن استفاده ثروت توسط توانگر و محرومیت وی از آن حقد و حسد را در دل او (فقیر) می کارد و منجر به ایجاد دشمنی بین فقرا و ثروتمندان می شود، اما اگر فقیر خود را هر ساله شریک جزئی از اموال توانگر بداند نه تنها نسبت به ثروتمند حسد و دشمنی نمی ورزد، بلکه خود را موظف به حفظ و دفاع از اموال آنها می داند زیرا که انتظار دارد در آخر نفعی از آن به وی برسد.

۴- با پرداخت زکات، اموال رشد کرده و در آن برکت داده می شود، امام مسلم روایت می کند که پیامبر ﷺ

فرمودند: « مَا نَقَصَتْ صَدَقَةٌ مِنْ مَالٍ ». «هیچ صدقه ای مال را کم نمی کند».

۵- یکی دی گو از فوائد اجتماعی زکات این است که از رکود ثروت جلوگیری کرده و آن را به گردش در می آورد، و دائرة استفاده از آن را وسعت می بخشد، و اینچنین همه اقشار مردم از ثروت استفاده می کنند. فوائد دینی، تربیتی، و اجتماعی زکات دلالت بر عظمت این رکن اسلامی می دهد که ادای آن برای اصلاح افراد و جامعه امری ضروریست.

شرایط وجوب زکات عبارتند از:

۱- مسلمان بودن ۲- به حد معین رسیدن مال ۳- گذشتن یک سال از ملکیت مال، که در این صورت بالغ بودن از شروط وجوب زکات نیست، پس زکات در اموال یتیمان و کسانی که به سن بلوغ نرسیده اند در صورت واجد شرایط بودن واجب بوده، و باید کسانی که سر پرستی آنان را برعهده دارند به نیابت از آنها زکات مالشان را پرداخت نمایند.

چند پرسش و پاسخ در مسائل زکات:

۱- در چه چیزهایی زکات تعلق می گیرد؟

اموالی که زکات در آن تعلق می گیرد به چهار بخش تقسیم می شود:

- نقدینه ها (طلا، نقره و پول).

- زکات حیوانات (شتر، گاو، گوسفند).

- محصولات کشاورزی (غلات) از نوعی که انسان آن را تولید می کند، خشک و غله می شود و مدت زمان زیادی بدون استفاده از وسایل خنک کننده و مواد نگهدارنده فاسد نمی شود مانند: خرما، کشمش، گندم، جو، برنج، و....

- اموال التجاره (کالاهای تجارتي): منظور هر چیزیست که به هدف فروش و تجارت خرید، و به همان هدف نگهداری شود.

۲- شروع تعلق زکات در طلا، نقره و پول چقدر است؟ و در آن مقدار چقدر واجب می گردد؟

شروع وجوب زکات در طلا = ۲۰ مثقال و یا ۸۵ گرم طلای ۲۴ عیار، در نقره = ۵۶۰ گرم، و در پول به مقدار قیمت ۸۵ گرم طلای ۲۴ عیار، یا ۵۶۰ گرم نقره می باشد، و هرگاه طلا، نقره و پول به آن مقدار و ما فوق رسد: ۲/۵٪ واجب می گردد.

حد نصاب پول را باید هر سال بدینصورت حساب کرد که؛ کل مبلغ پول نقدی که در دست است چقدر می باشد آن میزان پول همان مقداری است که باید از آن زکات

خارج کرد به شرطیکه ارزش آن پول از ارزش ۲۰ مثقال طلای ۲۴ عیار برابر یا بیشتر باشد، ولو اینکه هر سال بر میزان آن افزوده شود.

مثلا اگر شخصی در ابتدا یک میلیون تومان پول نقد در دست داشت و سپس در سال دیگر پنج میلیون بر آن یک میلیون افزوده شد در آنصورت می بایست زکات را از شش میلیون پرداخت نماید و اگر در سال بعدی باز سه میلیون دیگر افزوده شد و شخص در انتهای سال میزان هشت میلیون سرمایه نقد داشت می بایست از هشت میلیون زکات دهد، اما اگر شخص در انتهای سال بعد بر اثر مخارج زندگی بر میزان پولش افزوده نشد بلکه یک میلیون از آن کم گردید در آنصورت زکات را از چهار میلیون پرداخت می کند.

مهم آنست که از روزی که بعنوان مبنا حساب می شود تا سال بعد همانروز چقدر پول نقد برای شخص باقی مانده یا زیادتیر شده است از همان مقدار باید زکات بدهد یعنی از کل مقدار پول موجود نه اینکه از مقدار افزوده شده ی هر سال زکات بدهد و از پول سالهای قبل زکات ندهد!

نحوه ی حساب زکات طلا یا پول نقد:

زکات پول یا طلا مشابه هم هستند و به یک صورت مشابه حساب می شوند. زیرا حد نصاب طلا با حد نصاب پول در پرداخت زکات برابر است.
نصاب طلا ۲۰ مثقال است که برابر است با ۸۵ گرم طلای ۲۴ عیار است، چنانچه طلا یا (ارزش) پول کمتر از این مقدار باشن زکات در آن واجب نیست.
حال باید حساب کرد :

هرگاه طلا به حد نصاب برسد (یعنی ۸۵ گرم یا بیشتر)، از مقدار کل طلا باید زکات داده شود، مثلا اگر مقدار طلا به گرم A باشد (که نباید از ۲۰ مثقال کمتر باشد)، زکات طلا به صورت زیر حساب میشود:

$$(A) \times (2.5\%) = \text{زکات طلای شما به گرم که } A \text{ در اینجاست}$$

اینجا مقدار کل طلای ۲۴ عیار است.

زکات پول مشابه زکات طلا است، یعنی شما مقدار بیست مثقال طلا را به تومان (یا پول رایج کشور خود) حساب می کنید، بعد پول خود را نیز حساب کرده و با مقدار ارزش بیست مثقال طلا مقایسه می کنید، چنانکه مقدار پول شما برابر ارزش بیست مثقال طلا (۸۵ گرم طلا) یا

بیشتر باشد حال بایستی ۲.۵٪ (یا یک چهارم) آن پول را پس از آنکه یکسال بر آن پول گذشت بعنوان زکات به مستحقین زکات بپردازید.

مثلا اگر فرض کنیم که ارزش بیست مثقال طلا برابر ۱۰۰ تومان باشد، و مقدار پولی که شما در لحظه اول دارید ۹۰ تومان است حال یکسال بر آن پول می گذرد و پول شما در اثر تجارت یا در گردش برابر ۱۱۰ تومان می شود، در اینصورت شما می بایست از ۱۱۰ تومان فعلی تان میزان ۲.۵٪ (یک چهارم = کل پول یا (طلا به گرم) تقسیم بر چهل) آنرا کنار بگذارید و به گروه مستحقین زکات بپردازید.

و شما برای حساب کافی است ۱۱۰ تومان را در ۲.۵٪ (یا یک چهارم) ضرب کنید که با این طریق مقدار زکات بدست می آید.

۳- آیا در فلزات گوانبها غیر از طلا و نقره مانند الماس زکات واجب است؟

در چنین فلزاتی زکات تعلق نمی گیرد مگر اینکه کسی آن را بعنوان کالای تجارتي در اختیار داشته باشد.

۴- شرایط زکات در محصولات کشاورزی چیست؟

اینکه از نوعی باشد که انسان آن را می‌کارد، خشک و غله می‌شود و مدت زمان زیادی بدون استفاده از وسایل خنک‌کننده و مواد نگهدارنده فاسد نمی‌شود مانند: خرما، کشمش، گندم، جو، برنج، و.....

۲- به حد نصاب (معین) رسد. وحد نصاب محصولات کشاورزی پنج وسق برابر با ۱۶۰۰ رطل و یا تقریباً ۸۰۰ کیلو و یا دویست مَن می‌باشد.

۳ - آثار قابل استفاده بودن در آن ظاهر شده باشد.

۵- آیا حول (گذشت سال) از شرایط وجوب زکات در محصولات کشاورزی می‌باشد؟

حول (گذشت سال) در زکات محصولات کشاورزی شرط نیست بلکه باید هنگام برداشت محصول زکاتش پرداخت شود.

۶- شرایط تعلق زکات در کالاهای تجاری (مال التجاره) چیست؟

۱- اینکه مدت یک سال از ملکیت مال التجاره که به هدف تجارت در اختیار مالک قرار گرفته بگذرد.

۲- اینکه آخر سال به حد نصاب رسیده باشد گرچه در میان سال به علت نوسان گاهی مال التجاره به کمتر از حد نصاب رسد.

۷- حد نصاب (مقدار معین) تعلق زکات در مال التجاره (کالای تجاری) چقدر است؟ و در آن مقدار به بعد چقدر واجب می‌شود؟

حد نصاب (مقدار معین) تعلق زکات در مال التجاره همان حد نصاب طلا و نقره است، یعنی اگر تاجری به قیمت ۸۵ گرم طلای ۲۴ عیار و یا ۵۶۰ گرم نقره، مال التجاره در اختیار داشته باشد از آن مقدار به بعد ۲/۵٪ واجب می‌شود.

۸- آیا تاجر زکات را باید از کارکرد پرداخت نماید یا از سرمایه؟

هم از کارکرد و هم از سرمایه، یعنی تاجر آخر سال سرمایه و کارکرد را حسابرسی کرده و با هم جمع می‌کند و اگر در حد نصاب باشد ۲/۵٪ را بعنوان زکات به مستحقین پرداخت می‌کند.

اگر می‌خواهی اطلاعات بیشتری در باره ی زکات بدست بیاوری بهتر است به کتابهای فقهی مانند فقه السنه سید سابق مراجعه کنی.

**وصلی الله وسلم علی نبینا محمد وعلی آله
وصحبه أجمعین.
وآخر دعوانا أن الحمد لله رب العالمین.**